

La gulivaziun da finanzas da l'onn 1957 vegn remplazzada tras la NGF grischuna

En il Grischun ha la gulivaziun da finanzas intercomunala dapi 50 onns ina impurtanza decisiva per l'endegientscha tranter il chantun e las vischnancas. Ina tala gulivaziun è necessaria, per che vischnancas – che han mo resursas modestas pervia da lur situaziun geografica – possian ademplir lur incumbensas en medema maniera e per ch'ellas possian diminuir las differentas grevezzas che resultan da quai.

Il sistem ch'è vegnì introducì l'onn 1957 procura ussa dapi 50 onns che tut las vischnancas grischunas pon ademplir lur incumbensas obligatoricas senza vegnir en stretgas finanzialas. Numerusas revisiuns han gi l'intent d'adattar ils mecanissem da gulivaziun als basegns da gulivaziun che creschan, er sche la repartiziun da las incumbensas e sche la structura communal restan las medemas.

En quest connex han ins pudì evitar che las differenzas tranter vischnancas bainstantas e vischnancas povras èn s'augmentadas vinavant e che l'indebitament d'intginas vischnancas è creschì en moda sproportunada. Perquai che la finanziaziun dal sistem existent sa basa cunzunt sin il retgav da las personas giuridicas, n'è questa finan-

ziaziun betg pli garantida suenter la revisiun da la lescha da taglia. Plinavant vegn resenteda questa finanziaziun «unilaterala» er pli e pli sco malgista. Pia basegni ina revisiun.

La gulivaziun da finanzas en il senn pli stretg è dentant mo in element en las structuras da las relaziuns tranter ils plauns statals en in sistem federalistic.

Decisiuns en la politica da la confederaziun (nova politica regionala, NGF) e dal chantun (nova costituziun chantunala, realisaziun da la NGF) sforzan d'examinar er la repartiziun da las incumbensas e las structuras territorialas. A quest intent serva il project da la «nova concepziun da la gulivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas en il Grischun» (NGF grischuna).

En la terza contribuziun da questa Ginfo vegnan preschentadas las pitgas dal project da la NGF grischuna. Avant, en la segunda contribuziun, guardain nus enavos sin «50 onns gulivaziun da finanzas». En l'emprima contribuziun vegn preschentada la nova classificaziun da la forza finanziaria che vala ils onns 2008 e 2009. Sch'i va tenor la voluntad da la regenza, è quai l'ultima classificaziun da la forza finanziaria, perquai che la NGF grischuna entra en vigur il 1. da schaner 2010.

Cuntegn

- 02 Classificaziun da la forza finanziaria 2008-2009
- 04 50 onns gulivaziun da finanzas
- 06 NGF grischuna

Renviements a la litteratura davart la gulivaziun da finanzas grischuna

www.afg.gr.ch/Finanzausgleich

Rapport davart la gulivaziun da finanzas grischuna: missivas da la regenza al cussegl grond, carnet nr. 5/1997-98

Revisiun parziala da la lescha da vischnancas e da la legislaziun davart la gulivaziun da finanzas: missivas da la regenza al cussegl grond, carnet nr. 12/2005-06,

www.gr.ch/rumantsch/parlament/missivas

Nova classificaziun da la forza finanziaria da l'onn 2008

La regenza ha classificà las vischnancas grischunas per ils onns 2008 e 2009 tenor lur forza finanziaria. Dapi l'ultima classificaziun da la forza finanziaria dals 16 d'avust 2005 per ils onns 2006 fin 2007 hai dà tschintg fusiuns da vischnancas, uschia ch'il dumber da vischnancas sa reducescha da 208 a 203.

Correspondentmain sa mida er il dumber da las vischnancas en las gruppas da forza finanziaria ch'èn pertutgadas da fusiuns da vischnancas. Cun excepziun da las midadas da classa menziunadas, ch'èn resultadas pervia da fusiuns da vischnancas, vegnan spustadas ulteriuras 27 vischnancas en in'otra classa en cumparegliaziun cun la classificaziun da la forza finanziaria 2006 fin 2007. Questa valur è restada quasi identica en cumparegliaziun cun l'ultima calculaziun, nua che 25 vischnancas avevan midà classa.

27 midadas da classa

Tar set vischnancas sa tracti d'ina nova classificaziun al cunfin da la gruppa da forza finanziaria vischina, nov vischnancas fan ina midada pervia d'ina modificaziun da lur forza fiscal ed en tschintg cas datti ina midada pervia da l'adattaziun dal pe da taglia. Ina vischnanca mida la classa, perquai che ses basegn finanziel è sa midà. Tschintg vischnancas vegnan messas en in'otra classa tras la procedura excepziunala.

15 vischnancas cun 39'758 abitantas ed abitants s'avanzan en ina gruppa da forza finanziaria pli ferma, entant che 12 vischnancas cun 6'775 abitantas ed abitants appartegnan da nov ad ina gruppa pli debbla. La gronda differenza dal dumber d'abitantas e d'abitants sto vegnir attribuida al fatg che la citad da Cuira vegn classificada en la gruppa da forza finanziaria 1. Questa midada vegn a distgargiar las finanzas chantunales en il sectur da la golvaziun da finanzas indirecta. Las consequenzas da las ulteriuras midadas da classa sa tegnan pli u main la ballantscha, perquai che las vischnancas pli grondas da Grösch e da Puschlav midan en ina gruppa pli ferma e perquai che Scuol vegn attribui ad ina gruppa pli debbla.

Vischnancas tenor gruppas da forza finanziaria 2008 - 2009

Gruppa 1	Gruppa 2	Gruppa 3	Gruppa 4	Gruppa 5
Arosa	Andeer	Alvaneu	Almens	Bergün/ Bravuogn
Celerina/ Schlarigna	Ardez	Alvaschein	Andiast	Bivio
Chur	Bever	Bonaduz	Arvigo	Braggio
Falera	Brusio	Bondo	Avers	Caldfreisen
Ferrera	Cama	Breil/Brigels	Buseno	Casti- Wergenstein
Flims	Cunter	Brienz/Brinzauls	Castrisch	Castiel
Grösch	Davos	Castaneda	Cazis	Cauco
Klosters-Serneus	Domat/Ems	Castasegna	Clugin	Cumbel
Laax	Grono	Churwalden	Degen	Duvin
Madulain	Jenins	Conters i.P.	Donat	Filisur
Maienfeld	Malans	Disentis/Mustér	Fanas	Fuldera
Marmorera	Mesocco	Felsberg	Feldis/Veulden	Furna
Pontresina	Parpan	Fläsch	Fideris	Lohn
La Punt- Chamues-ch	Poschjavo	Ftan	Flerden	Lü
St. Moritz	Rongellen	Fürstenu	Flond	Luven
Samedan	Samnaun	Guarda	Hinterrhein	Mathon
Sils i.E./Segl	S-chanf	Haldenstein	Küblis	Müstair
Silvaplana	Soglio	Igis	Ladir	Mutten
Soazza	Stampa	Ilanz	Langwies	Peist
Tiefencastel	Sufers	Jenaz	Leggia	Pigniu
Vaz/Obervaz	Tarasp	Lantsch/Lenz	Lüen	Pitasch
	Tujetsch	Lavin	Lumbrein	Portein
	Urmein	Lostallo	Luzein	Praden
	Vals	Maladers	Malix	Ramosch
	Vicosoprano	Medel (Lucmagn)	Masein	Riein
	Zernez	Mulegns	Mastrils	Rueun
	Zillis-Reischen	Paspels	Molinis	St. Antönien
	Zuoz	Pignia	Mon	St. Peter-Pagig
		Pratval	Morissen	Safien
		Riom-Parsonz	Nufenen	Sarn
		Rothenbrunnen	Obersaxen	Scheid
		Roveredo	Präz	Schlans
		San Vittore	Rhätzüns	Selma
		Saas i.P.	Rodels	Sur
		Sagogn	Rossa	Trans
		Savognin	Ruschein	Trun
		Scharans	St. Martin	Tschappina
		Schiers	Sta. Maria V.M.	Tschiertschen
		Scuol	Sta. Maria i.C.	Tschier
		Sils i.D.	Salouf	Valendas
		Splügen	Schluain	Valzeina
		Sumvitg	Schmitten	Verdabbio
		Susch	Schnaus	Vrin
		Tamins	Seewis i.P.	Waltensburg/ Vuorz
		Thusis	Sent	Wiesen
		Tinizong-Rona	Sevgein	
		Trimmis	Siat	
		Trin	Stierva	
		Tschlin	Surava	
		Untervaz	Surcuolm	
		Zizers	Tartar	
			Tenna	
			Tumegl/Tomils	
			Valchava	
			Vella	
			Versam	
			Vignogn	
21	28	51	58	45

La survista qua daspera mussa detagliadain ils augments e las sminuziuns en las singulas gruppas tranter l'ultima perioda da calculaziun dals onns 2006 fin 2007 e la nova perioda da calculaziun dals onns 2008 fin 2009.

Differenzas areguard il dumber da vischnancas ed areguard il dumber d'abitantas e d'abitants

Cun mo 49 vischnancas resp. cun bundant in quart da las vischnancas para il dumber da las vischnancas finanziain fermas (gruppas da forza finanziaria 1 e 2) d'esser pitschen. In auter maletg preschentant dentant ils dumbers d'abitantas e d'abitants da las singulas gruppas da forza finanziaria. La gruppa da las vischnancas finanziain fermas s'augmenta a 54.75 pertschient da las abitantas e dals abitants, entant che quai è mo 15.79 pertschient tar las duas gruppas finanziain las pli debblas.

Gruppas da forza finanziaria (GFF)	2006/2007	2008/2009	augment	sminuziun	saldo
GFF 1	23	21	+ 3	- 5	- 2
GFF 2	30	28	+ 5	- 7	- 2
GFF 3	47	51	+ 8	- 4	+ 4
GFF 4	57	58	+ 9	- 8	+ 1
GFF 5	51	45	+ 4	-10	- 6
Total	208	203	(29)	(34)	

Fusiuns da vischnancas dapi l'ultima classificaziun da la forza finanziaria

Medel (Valragn) e Spleia a Spleia	1.1.2006
St. Antönien-Ascharina e St. Antönien a St. Antönien	1.1.2007
Pagig e St. Peter a St. Peter-Pagig*	1.1.2008
Calantgil e Farera a Farera*	1.1.2008
Says e Trimmis a Trimmis*	1.1.2008

Uschia sa reducescha il dumber da vischnancas da 208 a 203

* cun resalva dal consentiment dal cussegl grond (sessiun da december 2007)

Gruppas da forza finanziaria				
	puncts d'index	dumber da vischnancas	abitant(a)s	en pertschient
GFF 1	120 >	21	63'863	34.01
GFF 2	100-120	28	38'949	20.74
GFF 3	80-100	51	55'335	29.46
GFF 4	60-80	58	19'797	10.54
GFF 5	< 60	45	9'859	5.25

Co vegn calculada la forza finanziaria?

Decisiva per graduar las contribuziuns chantunales che vegnan pajadas a las vischnancas è la classificaziun da las vischnancas en tschintg gruppas da forza finanziaria. En la dimensiun, en la quala las vischnancas finanziain debblas survegnan dapli subvenziuns che las vischnancas finanziain fermas, ha lieu indirectain ina gulivaziun tranter las vischnancas. En quest connex discurran ins perquai da la gulivaziun da finanzas indirecta.

La forza fiscala da mintga singula vischnanca, che vegn eruida en il rom da las calculaziuns da la forza finanziaria, è dentant impurtanta er per la gulivaziun da finanzas directa. Uschia survegnan vischnancas cun ina forza fiscala pitschna contribuziuns dal fond da gulivaziun da finanzas, per che lur forza fiscala s'avischia a la media chantunala. Ensem cun la classificaziun da la forza finanziaria ha la regenza fixà er la gulivaziun da la forza fiscala per l'onn 2008. La forza finanziaria da las vischnancas sa

basa sin ils trais facturs «forza fiscala», «grevezza fiscala» e «basegn finanziain» che vegnan integrads per mintgamai in terz en l'index da la forza finanziaria. Per eruir ils facturs vegnan resguardads ils suandants facturs da basa:

Forza fiscala

Entradas da taglia ed in quart dals tschains d'aua sco er prestaziuns da cumpensaziun per perditas da l'utilisaziun da la forza idraulica per persuna da la populaziun. En quest connex vegnan resguardadas las suandantas taglias: las taglias sin las entradas e sin la facultad da las persunas natiralas sco er las taglias sin il gudogn e sin il chapital da las persunas giuridicas per la tariffa chantunala dals ultims dus onns disponibels, inclusiv las taglias supplementaras. Cuntegnidas en quai èn las taglias a la funtauna, las taglias sin il gudogn da liquidaziun e las taglias sin las expensas.

Grevezza fiscala

Pe da taglia communal en pertschients da la taglia chantunala simpla dals ultims dus onns disponibels.

Basegn finanziain

Quel sa cumpona dal basegn fundamental (import da basa da 50'000 francs per vischnanca plus 100 francs per abitanta u per abitant), d'in basegn sin basa dal dumber da scolaras e da scolars e d'in basegn sin basa da la surfatscha, e quai en la proporziun da 30 – 60 – 10.

Subvenziuns impurtantas che dependan da la forza finanziaria

La classificaziun da las vischnancas en gruppas da forza finanziaria è decisiva per graduar las contribuziuns chantunales tenor la forza finanziaria. Quai chaschuna per exempel che vischnancas finanziain debblas survegnan contribuziuns pli grondas per salarisar lur persunas d'instrucziun che vischnancas finanziain fermas. Pli grondas che las graduaziuns èn e pli fitg che quai s'effectuescha en cas d'ina midada da classa. Ils geners da contribuziuns ils pli impurtants che vegnan graduads tenor la forza finanziaria èn segiramain las contribuziuns per la salarisaziun da las persunas d'instrucziun cun tariffas da contribuziun ch'èn graduadas cun 20, 28, 37, 46 e 55 pertschient. Questas tariffas valan er per las contribuziuns als transports da scolaras e da scolars. Er en il sector da las subvenziuns per edifizis da scola datti grondas differenzas tar las subvenziuns: quellas tanschan da 10 fin 40 pertschient.

Cunquai che las subvenziuns che dependan da la forza finanziaria vegnan giudicadas sco betg confurmas a la NGF, èsi previs d'abolir la gulivaziun da finanzas indirecta en il rom da la NGF grischuna.

50 onns gulivaziun da finanzas

Ils 30 da settember 1956 han ils votants grischuns acceptà la lescha davart la gulivaziun da finanzas intercomunala cun 11'093 cunter 5'470 vuschs. L'onn 1958 èn vegnidas pajadas per l'emprima giada contribuziuns da gulivaziun en l'autezza da 542'234.25 francs a 41 vischnancas finanzialmain debblas. Fin la fin da l'onn 2006 èn quests pajaments s'accumulads a 559 milliuns francs. Il cumenzament da l'onn 2007 avevan anc 96 vischnancas il dretg da gulivaziun.

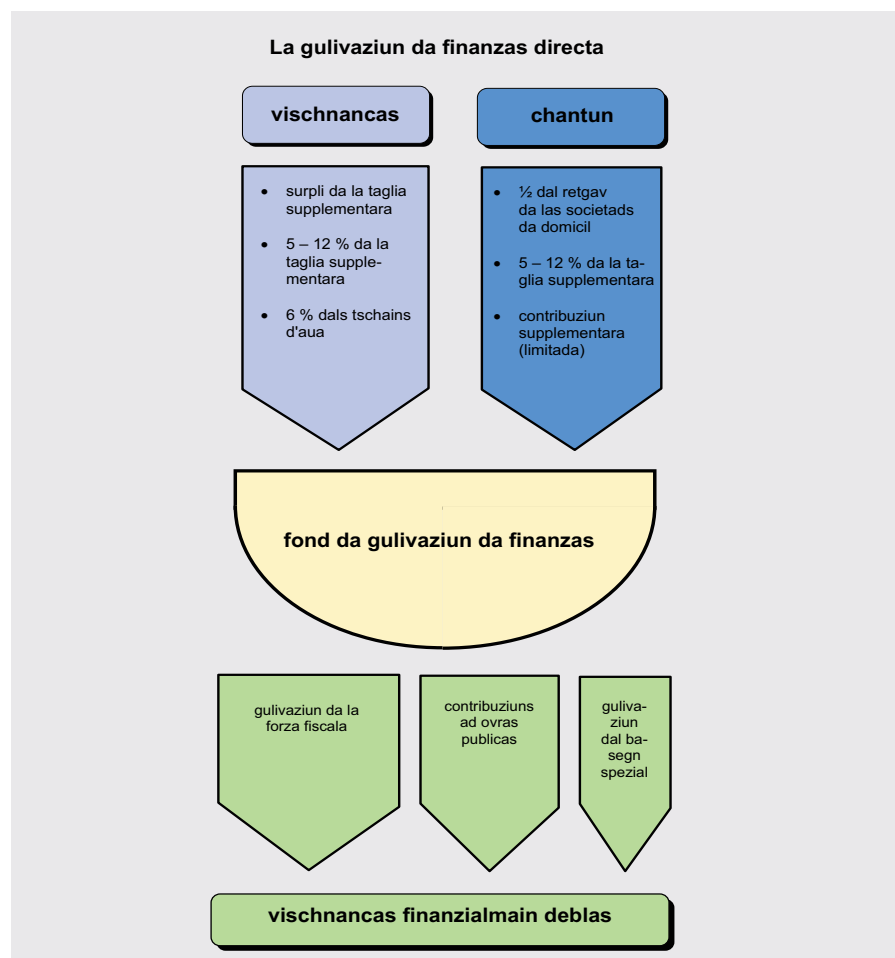
L'introducziun da la gulivaziun da finanzas ha remplazzà l'anteriur sistem, nua ch'il chantun surpigliava il deficit da las vischnancas. Perquai che bleras vischnancas n'eran betg en cas d'ademplier las obligaziuns financialas cunzunt en il sector da la scola e tar ils fatgs dals povers, e quai malgrà grondas grevezas da vart da lur abitantas e da lur abitants, ha il chantun sustegnì questas vischnancas dapi il cumenzament da l'ultim tschientaner cun contribuziuns financialas. Quai vegniva fatg cun surpigliar ils deficits dals quints, en combinaziun cun ina surveglianza rigurusa da las finanzas e sut la cundiziun che questas contribuziuns stoppian vegnir restituidas, uschepert che la situaziun financiala permettia quai. Sa basond sin l'ordinaziun davart la surpigliada da deficits da vischnancas finanzialmain debblas ha il chantun pajà da l'onn 1902 fin l'onn 1957 prestaziuns da sustegn da totalmain 9'119'340.18 francs a 49 vischnancas. Vitiers vegnan anc contribuziuns da 907'711.80 francs per l'amortisaziun da las acziuns da sdebitaziun ch'èn vegnidas iniziadas cun agid da la banca naziunala svizra. La dimensiun vaira modesta da quest agid, las cundiziuns radicalas (consentiment per expensas a partir da 50 francs) e la grevzza memia gronda tras tagliis communalas (170 pertschient da la media chantunala) han pretendì ina soluziun efficazia e solida a lunga vista. Il motiv principal per l'introducziun da la gulivaziun da finanzas tipicamain grischuna è stà la concentraziun da chapital fiscal e da tschains d'aua en singulas vischnancas e regiuns, perquai che la construcziun d'ovras electricas è vegnida intensivada suenter l'onn 1950. En conse-

quenza da quai èn las differenzas areguard la situaziun financiala ed areguard la forza fiscala en las vischnancas vegnidas adina pli grondas. Perquai è la gulivaziun da finanzas intercomunala daventada ina incumbensa prioritara da la politica da stadi, da finanzas e da taglia. Cun surdar al chantun il dretg exclusiv d'imponer ina taglia unitara sin las persunas giuridicas è resultada ina pussaivladad adequata per financiar la gulivaziun da finanzas intercomunala. A las vischnancas vegniva restituida quella part dal retgav da la taglia supplementara che correspundeva a lur pe da taglia. La differenza resp. il surpli gieva en il fond da gulivaziun da finanzas.

Gulivaziun da finanzas directa

La gulivaziun da finanzas directa è vegnida introducida l'onn 1957 ed è pia dapi 50 onns l'instrument principal per sustegnair sistematicamain las vischnancas che han finanzas spezialmain debblas. Questas vischnancas survegnan contribuziuns da

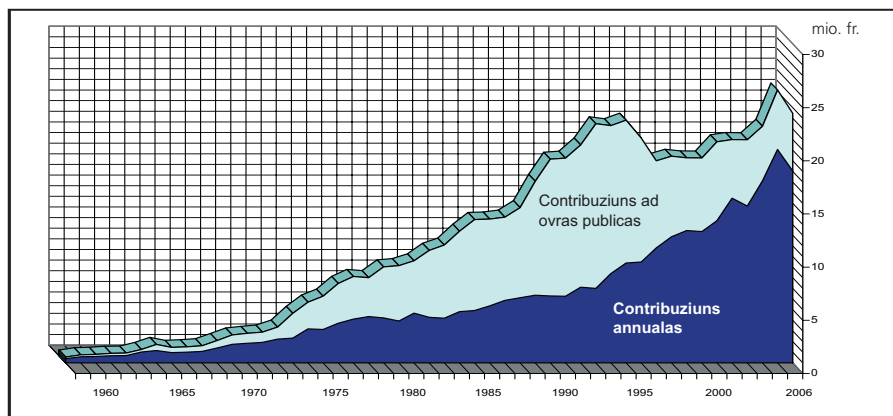
gulivaziun or d'in fond che vegn alimentà tras surplus da la taglia supplementara da las persunas giuridicas sco er tras contribuziuns chantunalas e communalas. Las contribuziuns da gulivaziun vegnan pajadas sut ils titels da la «gulivaziun da la forza fiscala», da las «contribuziuns als custs per ovras publicas» e da la «gulivaziun dal basegn spezial». Da la summa da bundant 20 milliuns francs che stat a disposiziun mintga onn vegnan impundids dus terzs per la gulivaziun da la forza fiscala. Quest sistem che sa basa sin la finanziaziun d'in fond e sin il dretg da singulas vischnancas da far valair prestaziuns è adina puspè vegnì perfecziunà en il decurs dals onns, e quai tant da vart da la finanziaziun sco er da vart da las contribuziuns. A chaschun da las revisiuns è vegnì guardà d'augmentar la libertad d'agir da las vischnancas tras dapli meds financials senza intents specifics. Uschia han pudì vegnir revocadas er las cundiziuns dal dretg da surveglianza. Dapi che la gulivaziun da la forza fiscala

è vegnida introducida, è la permissiun da l'inspecturat da vischnancas per expensas da passa 10'000 francs vegnida restrenschida sin quellas vischnancas che han il dretg dal basegn spezial. Pli baud valeva questa limita da credits per tut las vischnancas da gulivaziun. Fin l'onn 1967 importava ella 1'000 francs, fin l'onn 1990 3'000 francs e da 1991 10'000 francs.

Procuraziun dals meds finanzials

Al cumenzament vegniva il fond finanzià mo tras il surpli da la taglia supplementara. Prest n'ha questa funtauna da finanziaziun betg pli bastà ed ha stui vegnir cumpletada ils onns 1967, 1972 e 1993 tras mesiras supplementaras, uschia ch'ils suandants meds finanzials culan oz en il fond.

fin a 60 pertschient da la media chantunala (contribuziun da basa), vala ina limita da 300 abitantas ed abitants sco er in pe da taglia minimal da 120 pertschient per la dotaziun minimala (gulivaziun da 75 fin 100 pertschient).

gruppas da forza finanziaria. Questa classificaziun è decisiva per graduar las subvenziuns. La graduaziun la pli gronda ha lieu tar las contribuziuns chantunales per la salarisaziun da las personas d'instrucziun, nua che la tariffa la pli auta importa 55 %, la tariffa la pli bassa 20 %.

Attribuziun dals meds finanzials in fr.	Ø 2001-2006
Surpli da la taglia supplementara	5'483'468.57
Contribuziun dal chantun e da las vischnanca mintgamai 5 - 12 % da la taglia supplementara	12'875'289.63
Quota da solidaritad vischnancas 6 % dals tschains d'aua	2'462'667.33
Mesadad dal retgav da la taglia chantunala da las societads da domicil e da holding sco er da las fundaziuns da famiglia	335'923.39
Contribuziun supplementara dal chantun (en cas da basegn)	0.00

I basegna refurmas

Grazia ad ina tgira permanente ed ad adattaziuns cuntinuadas èsi reussi da stgaffir ina gulivaziun cuntentaivla tranter las vischnancas fitg differentas da noss chantun muntagnard. Pervia dal grond dumber d'instruments che maschaidan per part entradas ed elements da grevezza sto il sistem vegnir giuditgà sco pauc transparent, sco pauc dirigibel ed en plirs secturs sco betg conform a la NGF. Puncts debels èn en quest connex la gulivaziun da finanzas indirecta, las grondas differenzas en la grevezza fiscala, la limitaziun da la gulivaziun da la forza fiscala e la mancanza d'ina cumponenta da prelevaziun per ina vaira gulivaziun da las inegalitads. Plinavant periclitgescha la revisiun da la lescha da taglia la finanziaziun existentia dal fond. Cun cumbinar la revisiun da la gulivaziun da finanzas cun ina reorganizaziun da la repartiziun da las incumbensas datti la chaschun per eliminar sistematicamain quests puncts debels.

Diever dals meds finanzials

Tar la repartiziun dals meds finanzials èsi vegnì differenzià gia dal bel cumenzament tranter contribuziuns annualas e contribuziuns d'investiziun. Tant en la relaziun da las categorias tranter ellas sco er en la concepziun hai dà midadas marcantas. Ils onns settanta ed otganta èn vegnidas engrondidas las ovras d'infrastructura en moda intensiva en connex cun ina promozion sistematica da la regiun da muntogna tras la confederaziun e tras il chantun. Correspudentamain è creschì er il basegn da contribuziuns ad ovras publicas per financiar ils custs restants. Tras la revisiun da l'onn 1993 ha la gulivaziun da la forza fiscala remplazzà las contribuziuns annualas per las expensas nettas dals fatgs da scola e dals povers. Uschia èsi vegnì midà da contribuziuns che dependevan da las expensas a meds finanzials senza intents specificis. Tras la revisiun da l'onn 2005 (LGF I) è l'instrument da la gulivaziun da la forza fiscala vegnì engrondì anc ina giada. En quest connex èsi vegnì differenzià tranter ina contribuziun da basa ed ina dotaziun minimala. Entant che la forza fiscala mancanta vegn gulivada senza cundiziuns

Gulivaziun da finanzas indirecta

La gulivaziun da finanzas indirecta cum-piglia las prestaziuns da contribuziuns dal chantun a las vischnancas (gulivaziun da finanzas verticala). Ina gulivaziun intercommunal en il senn da la lescha ha lieu pir cun la graduaziun da questas contribuziuns chantunales tenor la forza finanziaria da las vischnancas. Las premissas respectivas èn vegnidas creadas l'onn 1985 cun fixar en la lescha ina clav da la forza finanziaria. Sin basa da quest index da la forza finanziaria vegnan classificadas las vischnancas mintga dus onns en tshintg

Contribuziuns dala gulivaziun da finanzas ch'èn vegnidas pajadas in fr.			
Contribuziuns	1958 - 1993	1994 - 2006	1958 - 2006
Fatgs da scola	98'138'907.15	-	98'138'007.15
Fatgs dals povers	2'720'618.70	-	2'720'618.70
Finanzas generalas	18'752'000.00	-	18'752'000.00
total	119'611'525.85	-	119'611'525.85
Gulivaziun forza fiscala	-	139'736'642.00	139'736'642.00
Gulivaziun ordinaria	-	30'401'057.00	30'401'057.00
Gulivaziun extraordinaria	-	3'633'000.00	3'633'000.00
Ovras publicas	161'382'000.00	103'827'200.00	265'209'200.00
total	280'993'525.85	277'597'899.00	558'591'424.85

Nova concepziun da la gulivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter il chantun e las vischnancas – curt: NGF grischuna. Uschia sa numna il project voluminus per reformar il federalissem che cumpiglia – ultra da la gulivaziun da finanzas en il senn pli stretg – er l'organisaziun da las incumbensas e la structura territoriala e che duai entrar en vigur il 1. da schaner 2010. Sut la responsabladad dal departament da finanzas e vischnancas ha il team da project – che sa cumpona da represchentantas e da represchentants da tut ils departaments – elavurà propostas da revisiun. Avant che la procedura da consultaziun respectiva vegnia averta la primavaira 2008, vegnan las vischnancas orientadas davart las novaziuns previsas a chaschun d'occurrências d'infurmaziun regiunalas.

Pertge quest reforma?

La repartiziun da las incumbensas e la moda da collavuraziun tranter il chantun e las vischnancas sco er la gulivaziun da finanzas entaifer il chantun è creschidas istoricamain senza in concept general. Quai ha per part chaschunà relaziuns nun-survesaivlas ed ina repartiziun ineffizienta da las incumbensas. La gulivaziun da finanzas actuala, ch'è vegnida introducida avant 50 onns sco prestaziun da pionier, sto vegnir reformada. En il decurs dals decennis è s'engrondidas considerablamain tant la dimensiun da l'ademplement da las incumbensas sco er las pretensiuns che vegnan fatgas a talas. La repartiziun actuala da las incumbensas tranter il chantun e las vischnancas è caracterisada tras entretschaments voluminus tar las competenzas da decisiun e tar la finanziaziun. Malgrà ch'igl ha gi lieu l'onn 1990 in detretschament vaira voluminus dals currents da finanzas verticals, n'èn las incumbensas betg vegnidas detretschadas en moda cumplessiva fin ussa. Differents svilups e differentas ratas da creschientscha tar singulas posiziuns d'expensas augmentan supplementarmain il basegn da detretschament. Il chantun e las vischnancas partan pia incumbensas voluminu-

sas. Perquai che la gronda part da questas incumbensas communablas vegn schliada en il rom da la collavuraziun surcomunala resp. regiunala, èn ils detretschaments anc pli complexs. L'examinaziun da l'organisaziun vertenta da las incumbensas e da lur nova concepziun è ina part integrala da l'entir project. Ensemen cun las structuras territorias ch'èn avant maun influenzescha la repartiziun da las incumbensas er la dimensiun e la concepziun da la gulivaziun da finanzas intercomunala. Il sistem actual na po betg satisfar a las pretensiuns che vegnan fatgas areguard l'effizienz ed areguard la trasparenza, e quai ni en vista a la repartiziun da las incumbensas ni en vista a la gulivaziun da finanzas. L'analisa da las mancanzas musa ch'il basegn d'agir è grond:

La dimensiun, la concepziun e la regulaziun da la gulivaziun da finanzas èn manglusas: *La gulivaziun da finanzas actuala ha in volumen relativamain modest. Ella è repartida sin plirs instruments, pretenda ina controlla intensiva, cuntegna bleras cundiziuns e prevesa subvenziuns singulas fixas. Ella maschaida entradas e componentas da grevezzas, è cumbinada cun fauss impuls e na po betg vegnir dirigida en moda effizienza.*

L'entretschament da las incumbensas è grond: *Las incumbensas vegnan ademplitas cunzunt comunablamain dal chantun e da las vischnancas (incl. corporaziuns, circuls e districts). En quest connex n'èn las funcziuns dal chantun e da las vischnancas betg cunfinadas cleramain dapertut. Quai chaschuna blers instruments e duplicitats.*

Las differenzas communalas èn fitg grondas ed han la tendenza da s'engrondir: *La differenza (l'inegualitad da la vart da las entradas e da la vart da las expensas) tranter las vischnancas pli povras e pli ritgas è fitg gronda en il chantun Grischun ed ha la tendenza da s'augmentar.*

Per realisar la NGF federala sin plaun chantunal, uschia ch'ella correspunda a las finamiras ed a la materia, stoi plinavant

vegnir examinà, sche la gulivaziun da finanzas entaifer il chantun corresponda a la concepziun da la nova gulivaziun da finanzas da la confederaziun. Uschenavant sco pussaivel sto la NGF grischuna vegnir concepida – conform a la NGF federala – sco pachet cumplessiv integral. Betg conforma a la NGF è la graduaziun da las subvenziuns chantunalas tenor la forza finanziaria da las vischnancas en il rom da la gulivaziun da finanzas indirecta. Quai vala er per las contribuziuns che vegnan pajadas ad ovras publicas, che dependan da las expensas e ch'èn ina componenta da la gulivaziun da finanzas directa vertenta. Ultra da la dumonda da la conformitad cun la NGF sto vegnir reglada da nov er la finanziaziun da la gulivaziun da finanzas directa, e quai tranter auter perquai ch'igl è vegnì concludì da reveder la lescha chantunala da taglia.

Il chantun Grischun ha premissas relativamain disfavouraivlas per concepir en moda effizienta la repartiziun da las incumbensas tranter il chantun e las vischnancas sco er la gulivaziun da finanzas entaifer il chantun.

La NGF grischuna persequitescha las suandantas **5 finamiras principals:**

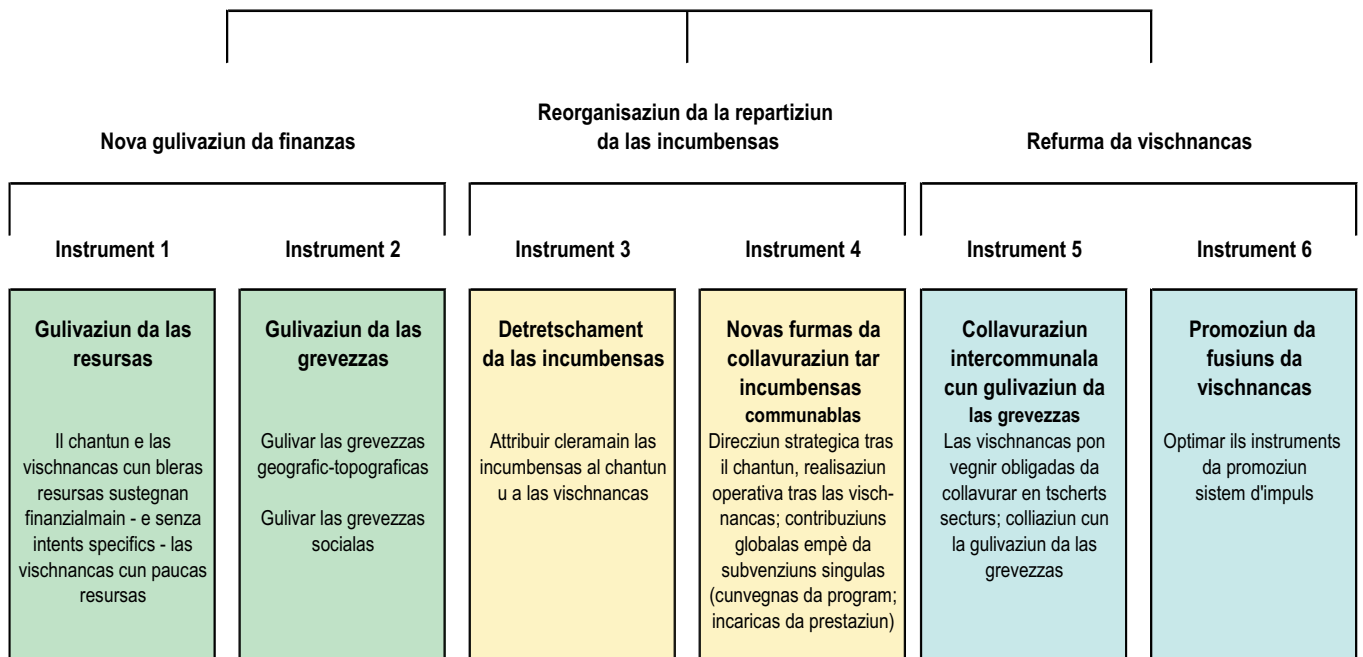
- *reducir las differenzas tranter las vischnancas tar la capacidà finanziaria (areguard las entradas ed areguard las expensas) e tar la grevezza fiscala*

- *augmentar la libertad finanziaria d'agir (autonomia finanziaria) da las vischnancas*

- *detretschar las incumbensas tranter il chantun e las vischnancas conform a la situaziun tenor ils princips da la subsidiarità e da l'equivalenza fiscala*

- *ademplier las incumbensas communalas restantas conform al stgalim e las indemnisar s'orientond a las prestaziuns*

- *engrondir ils impuls per reformas da vischnancas*

Ils sis instruments da la NGF grischuna

Ils instruments da la NGF grischuna èn ils medems sco quels da la NGF federala. Sco complettaziun da la NGF federala – che na prevesa naginas refurmas territorialas – vegn vitiers l'instrument da la refurma da vischnancas.

Instrument 1: Gulivaziun da las resursas

Cun la gulivaziun da las resursas vegn prendida en mira ina gulivaziun pli efficazia tranter vischnancas fermas e debblas. Uschia duain las vischnancas disponer d'in tschep fundamental da resursas finanzialas ch'èn disponibilas libramain. La gulivaziun da las resursas sa basa sin la capaciad finanziala d'ina vischnanca. Per quest intent vegn erui mintga onn il potenzial da resursas per mintga vischnanca. Il potenzial da resursas vegn erui sin basa da las taglias da las persunas natiralas e giuridicas tenor la taglia chantunala simpla a 100 pertschient sco er sin basa dals retgavs dals tschains d'aua. Vischnancas cun passa 100 puncts da l'index valan sco vischnancas cun bleras resursas, vischnancas cun main che 100 puncts da l'index valan sco vischnancas cun paucas resursas. La gulivaziun da las resursas vegn finanziada tras las vischnancas cun bleras resursas (gulivaziun orizzontala da las resursas). En quest connex è previsa ina prelevaziun classica: il potenzial da resursas che surpassa 100 puncts da l'index vegn prelevà tras ina tariffa lineara. Uschia èsi garanti

che vischnancas cun bleras resursas salvan er vinavant la gronda part da lur resursas. Las vischnancas cun paucas resursas survegnan meds da gulivaziun. Il potenzial da resursas duai vegnir gulivà fin ad ina tscherta autezzas (p.ex. gulivaziun minimala fin 80 pertschient da la media chantunala).

Instrument 2: Gulivaziun da las grevezzas

En il chantun Grischun cun ses territori fitg grond resultan gronds custs pervia da las distanzas e pervia da l'urbanisaziun fina. Sut il titel da la gulivaziun da las grevezzas geografic-topograficas (GGG) survegn il Grischun perquai meds finanzials voluminus da la gulivaziun da finanzas federala. Tranter las vischnancas grischunas datti differenzas gist uschè grondas areguard ils facturs da las grevezzas geografic-topograficas. Pia duai ina GGG gulivar las grevezzas finanzialas sproporziunadas che las vischnancas han pervia da questas cundiziuns exogenas. La GGG vegn finanziada cumplainamain tras il chantun. Cun tschertgar indicaturs adattads per la GGG chantunala è vegni chattà l'indicatur da la «evaluaziun da la lunghezza da las vias communalas». Quest indicatur tegna quint bain dals differents aspects dals dischavantatgs geografic-topografics (estensiun, situaziun periferica, territori difficil). La GGG duai vegnir alimentada tenor ils indicaturs da la «spessezza da la populaziun» e da la «spessezza da l'urbanisaziun» e da la «spessezza da l'urbanisaziun» sco er tenor ina quota da scolaras e da

scolars sin basa da la GGG. En il rom da la repartiziun da las incumbensas en il sector da las grevezzas socialas sto vegnir examinada ed adattada er la gulivaziun da las grevezzas socialas spezialas.

Instrument 3: Repartiziun da las incumbensas

Il detretschament da las incumbensas tranter il chantun e las vischnancas è ina part integrala da la NGF grischuna. Las numerusas incumbensas comunablas existentas duain vegnir attribuidas per gronda part ubain al chantun ubain a las vischnancas. I sto er vegnir examinà, sche incumbensas chantunales pon vegnir transferidas a las vischnancas ubain incumbensas communalas al chantun. Uschia pon vegnir stgaffidas structures pli simplas cun cleras competenzas, las incumbensas pon vegnir ademplitas en ina moda pli effizienta che tegna quint meglier dals basegns, la capaciad finanziala dal chantun e da las vischnancas po vegnir rinforzada e la libertad da furmaziun po vegnir engrondida. Uschia duain vegnir reducidas duplicitads, duain vegnir concentradas competenzas e duain vegnir eliminads fauss impuls. Tut en tut passa tschient incumbensas comunablas èn vegnidas analizadas sco er examinadas areguard la pussaivladad da las detretschas. En divers secturs parzials èn vegnidas chattadas pussaivladads da detretschament. En emprima lingia duain vegnir detretschads ils suandants champs d'incumbensa:

Incumbensas sut la responsabladad da las vischnancas:

- *Planisaziun locala e regionala*
- *Fatgs socials (senza cas grevs en l'execuziun da mesiras e senza cas da terapia)*
- *Sectur prescolar*
- *Scola populara fin e cun la 8. classa*
- *Cultura*
- *Selvicultur*

Incumbensas sut la responsabladad dal chantun:

- *Mesiraziun uffiziala*
- *Cas grevs en il sectur social (execuziun da mesiras, terapias da lunga durada)*
- *Scola populara a partir da la 9. classa, formaziun professiunala, direzziuns da las scolas*
- *Incassar la taglia a la funtauna*

En tscherts secturs è raschunaivel e pussaivel mo in detretschement parzial. En il sectur da la sanadad (ospitals, spitex, chasas da personas attempadas e da tgira) duai uschia il chantun pajar indemnisaziuns ch'èn orientadas a la prestaziun. Diversas autras incumbensas restan incumbensas comunablas.

Instrument 4: Novas furmas da collavuraziun tar incumbensas comunablas

Tar las incumbensas comunablas restantas duain vegnir definidas da nov las cundiziuns generalas. La finala duain las vischnancas collavurar en moda loiala tar las incumbensas regionalas ed indemnisar correctamain las prestaziuns retratgas. I duain vegnir applitgads programs da plirs onns cun cunvegns da finamiras sco er contribuziuns globalas e pauschalas. En quest connex ha il chantun la gestiun strategica, entant che las vischnancas surpiglian la responsabladad operativa.

Instrument 5: Collavuraziun intercomunala cun gulivaziun da las grevezzas

Perquai che la mobilitad da las interpresas, da las lavurantas e dals lavurants sco er da la populaziun daventa pli e pli gronda, correspundan ils spazis da viver economic e socials adina main als cunfins communals. Las vischnancas pon far cunvegns davart la retratga vicendaivla u davart la produziun communabla da prestaziuns. Sche ed en tge secturs che la NGF regla la retratga intercomunala da prestaziuns, n'è betg anc determinà.

Instrument 6: Refurmas da vischnancas

En sia missiva davart la revisiun parziala da la lescha da vischnancas e da la legislaziun davart la gulivaziun da finanzas (missiva, carnet nr. 12/2005-2006) ha la regenza preschentà al cussegl grond ils princips e la strategia da la refurma da vischnancas en il Grischun. Tenor quels duain process da refurma che vegnan iniziads da sut ensi survegnir sustegn persunal e finanziar. Tras la revisiun da la lescha da vischnancas e da la legislaziun davart la gulivaziun da finanzas è vegnids cumplettads e perfecziunads ils mecanissem da promoziun e d'impuls, ed impediments è vegnids eliminads uschè bain sco pussaivel. Tenor la voluntad da la regenza duai la refurma da vischnancas vegnir integrada en la NGF grischuna. La strategia tschernida – cun refurmas da vischnancas che vegn iniziada da sut ensi (princip da «bottom-up») – premetta dentant ch'i vegnian permiss d'ina vart perimeters da fusiun da differenta grondezza e ch'i vegnian acceptadas da l'autra vart decisiuns negativas dal pievel. Vi da la voluntad da promover er vinavant en moda intensiva ils process per refurmar las vischnancas n'è sa mida nagut. Quai expriman ils suandants motivs:

- *Vi da la situaziun da partenza e vi da la necessitad d'examinar e d'adattar las structures communalas n'è sa mida nagut*

- *L'economia e la politica han mess clers signals. Auters chantuns promovon vehementamain refurmas (Glaruna, Lucerna, Tessin, Friburg).*

- *Projects da fusiun concrets e numerosas tractativas da fusiun cumprovan la voluntad da refurma a la basa.*

Instruments complementars

Durant la midada ad in nov sistem sto – or dal puntg da vista da la situaziun actuala – vegnir fatg quint cun vischnancas, nua che la NGF na po betg svilupper ils effects giavischads. Per tals cas sco er per situaziuns spezialas che pudessan eventualmain sa mussar, ston vegnir examinadas ina gulivaziun temporara d'inegualitads sco er ina gulivaziun individuala dal basegn spezial. Er las premissas finanziaras da las vischnancas per midar ad in nov sistem ston vegnir optimadas uschè bain sco pussaivel. Debits vegls engrevgiassan u sfalsifitgassan massivamain l'effect da la nova

gulivaziun da finanzas. Perquai èsi previs da sdebitar vischnancas cun blers debits.

Bilantscha globala

Per pudair simular las consequenzas finanziaras da la midada da sistem vegn fatga ina bilantscha globala. Quella cumpareglia la finanziaziun e las prestaziuns da la gulivaziun da finanzas vertenta cun las consequenzas calculatoricas da la refurma. Las calculaziuns sa basan sin ils onns da gestiun 2004 e 2005 (quint d'investiziun dals onns 2000 fin 2005). Er las calculaziuns per la nova gulivaziun da finanzas sa basan sin las medemas cifras. Uschia vegni simulà che la NGF grischuna fiss vegnida introducida ils onns 2004 e 2005. Igl è pia pussaivel da cumparegliar dus systems cun agid da las cifras da la medema perioda. La bilantscha globala mussa tendenzas. Las valurs en la bilantscha globala vegnan bain inditgadas exactamain en francs. Davosvart sa zuppan dentant per part stimaziuns calculatoricas. Plinavant na vegnan las midadas temporalas e dinamicas insumma betg resguardadas: la refurma entra numnadamain en vigor pir l'onn 2010, las calculaziuns da la bilantscha globala sa basan dentant sin ils onns 2004 e 2005.

Termins per las occurrenz d'infurmaziun regionalas davart la NGF grischuna:

Landquart, ils 19 da november 2007
Zernez, ils 22 da november 2007
Samedan, ils 22 da november 2007
Grono, ils 26 da november 2007
Glion, ils 27 da november 2007
Thusis, ils 30 da november 2007

Editur:

Uffizi da vischnancas dal Grischun
Grabenstrasse 1
7001 Cuira
Tel. 081 257 23 91
Fax 081 257 21 95

www.afg.gr.ch
E-Mail: info@afg.gr.ch